

РЕЦЕНЗИЈА**НА УЧЕБНИК „УПРАВУВАЊЕ СО ФИНАНСИСКИ РИЗИЦИ“
ОД ПРОФ. Д-Р ВЕСНА ГЕОРГИЕВА-СВРТИНОВ, ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип и Одлуката бр. 1202-127/4 од 15.11.2022 година, донесена на 227. редовна седница на Наставно-научниот совет на Економски факултет, одржана на 14.11.2022 год., избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, редовен професор на Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
- д-р Стеван Габер, вонреден професор на Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Рецензентската комисија е формирана заради изготвување на извештај - рецензија за приложениот ракопис (учебник) со наслов „Управување со финансиски ризици“ од авторката проф. д-р Весна Георгиева-Свртинов, наменет за студентите на прв циклус студии на Економски факултет, како и за останати единици на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Економски факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Учебникот „Управување со финансиски ризици“ од авторката проф. д-р Весна Георгиева-Свртинов претставува заокружена целина на материјалот поврзан со управување со различните видови ризици со кои се соочуваат финансиските и нефинансиските компании.

Изучувањето на оваа проблематика е од големо значење за сите деловни субјекти. Целта на книгата е да се идентификуваат одделните видови на ризици со кои компаниите можат да се соочат и да се разгледаат можните начини кои им стојат на располагање на менаџерите за нивно ублажување или елиминирање. Учебникот е наменет за изучување на предметот Управување со финансиски ризици од страна на студентите на следниве насоки на прв циклус студии: Менаџмент и маркетинг (петти семестар, со неделен фонд на часови 2+1+1); Бизнис економија (седми семестар, со неделен фонд на часови 2+1+1); Сметководство и ревизија (петти семестар, со неделен фонд на часови 2+1+1); Финансии (седми семестар, со неделен фонд на часови 3+2+2).

Податоци за обемот на ракописот: Учебникот содржи 130 страници, кои содржат теоретска разработка на финансиските и нефинансиските ризици: ликвидносниот, кредитниот, девизниот, каматниот, потоа ризикот од промена на цените на суровините и набавната вредност на трговските стоки, ризикот од промена на цените на акциите, како и нефинансиските ризици: оперативниот ризик, правниот ризик, ризикот на земјата или политичкиот ризик. Исто така, книгата изобилува со бројни практични примери, илустрации и вежби, кои им овозможуваат на студентите многу полесно разбирање и совладување на оваа значајна и динамична проблематика. Трудот е пишуван во А4 формат, со единичен проред, со употреба на фонт Arial, големина на буквите 11. Сметаме дека обемот на трудот и неговата содржина ги задоволуваат критериумите согласно со предвидениот број на часови и одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Трудот е креиран врз основа на потребата од создавање на учебно помагало, кое од теоретски и од практичен аспект ќе им овозможи на студентите стекнување на знаење за видовите ризици на кои компаниите

секојдневно се изложени, како и техниките со кои тие се менаџираат. Бројни примери од секојдневието кои се разработени во учебникот го потврдуваат значењето на оваа економска проблематика во секојдневниот живот и поради тоа сметаме дека изучувањето на оваа дисциплина секојдневно станува повеќе од потребна.

Сметаме дека овој учебник се одликува со големо теоретско и практично значење, како за студентите, така и за сите останати субјекти кои имаат интерес од оваа проблематика, т.е. кои се веќе вработени во различни финансиски и нефинансиски компании.

Краток опис на содржината: Содржински, трудот е конципиран во 3 поглавја, за кои следи кратка презентација на нивните цели и структура.

Во првото поглавје најпрво се објаснува поимот ризик, а посебно се посветува значење на финансиските ризици, бидејќи тие се најбројни ризици со кои можат да се соочат финансиските и нефинансиските институции. Финансиските ризици се јавуваат поради безброј трансакции од финансиска природа, вклучувајќи продажба и купување, инвестиции и заеми и разни други деловни активности. Тие може да настанат како резултат на правни трансакции, нови проекти, спојувања и преземања, финансирање со долг, понатаму поради енергетската компонента на трошоците или преку активностите на менаџментот, засегнатите страни, конкурентите, странските влади, временските услови и сл.

Потоа се идентификуваат и разграничуваат одделните видови на ризици со кои компаниите можат да се соочат.

Најпрво се дефинира и објаснува ликвидносниот ризик, кој е поврзан со можноста, односно опасноста компанијата во некој иден момент да не биде во состојба, односно да нема доволно ликвидни средства да ги намира доспеаните обврски кон своите комитенти. Во рамките на овој дел посебно се истакнува значењето на ликвидносниот ризик кај банките, кои како најголеми финансиски институции се особено ранливи на овој вид на ризик, затоа што и најмали проблеми со ликвидноста и најмала можност да не може да ги исплатат средствата на некој од депонентите, создава можност од нагло губење на довербата во банката. Во овој дел се зборува и за тоа што претставува оптималната ликвидност и како се постигнува балансирање на ризиците и приносите.

Во првото поглавје се зборува и за кредитниот ризик или ризикот од другата страна на договорот, кој подразбира ризик од непочитување на обврските, односно условите во договорот од едната договорна страна. Притоа, се истакнува разликата меѓу ризикот од неисполнување на финансиски обврски и ризикот од неисполнување на нефинансиски обврски. Особено се посветува внимание на кредитниот ризик со кој се соочуваат банките, а кој претставува ризик дека ентитетот нема да може да ги наплатува побарувањата заради несолвентност на должникот, односно заемопримачот не може и/или не сака да ја плати каматата на заемот и/или да ја отплати главницата и какви се последици овој ризик може да предизвика.

Во делот во кој се зборува за каматниот ризик најпрво се објаснува значењето на каматните стапки и кривата на принос. Потоа се прави дистинкција меѓу фиксни и варијабилни каматни стапки и како тие влијаат на приходите и на трошоците на компанијата. Ризикот од каматната стапка е ризик дека флукуациите на каматните стапки водат до зголемени трошоци или намален приход за организацијата. Всушност, промените на каматните стапки ги изложуваат компаниите на каматен ризик, при што нивните добивки стануваат несигурни и зависни од движењето на каматните стапки.

Понатаму, посебен дел е посветен на девизниот ризик, кој е ризик по заработувачката или капиталот, што произлегува од флукуација на девизните курсеви. Овој ризик, всушност, се јавува секогаш кога организациите извршуваат деловни трансакции, кои се во валута различна од националната валута, односно кога пласманите или остварените приходи се во една валута, а изворите или обврските се во друга валута. Исто така, преку практични примери се анализира влијанието кое апрецијацијата и депрецијацијата на валутите го имаат врз компаниите кои треба да платат или наплатат во таа валута.

Како следен ризик кој се анализира е ризикот од промени на цените на суровините или стоките, ризик дека компаниите ќе бидат негативно засегнати од флукуации на цените на суровините доколку станува збор за производствено претпријатие или трговските

стоки доколку станува збор за трговско претпријатие. И во овој дел се дадени практични примери преку кои се анализира колкави загуби можат да се претрпат доколку се случат промени во цените на суровините или стоките.

Како еден вид на пазарен ризик кој се анализира во овој дел е и ризикот од промена на цените на акциите и во негови рамки пазарниот ризик, секторскиот специфичен ризик, специфичниот ризик за акции, временскиот ризик, ризикот од девизен курс и геополитичкиот ризик.

Покрај финансиските ризици во ова поглавје се анализира и оперативниот ризик и останати нефинансиски ризици. Оперативниот ризик спаѓа во групата на нефинансиски ризици кои настануваат во деловниот процес, како резултат на направени грешки од страна на вработените, неадекватни процедури, несоодветна контрола, но и бројни екстерни фактори, како криминал, природни катастрофи и сл.

Второто поглавје од учебникот е посветено на техниките со кои се управува со одделните видови на ризици. Најпрво се зборува за диверзификацијата, како метод кој генерално може да се користи за справување со сите видови на ризици. Всушност, организациите може да го намалат ризикот со помош на негова диверзификација. Потоа се анализираат податоците од финансиските извештаи на претпријатијата, кои се важен извор за проценка на изложеноста на претпријатието на ризици. Притоа се оценуваат: индикаторите на ликвидност, индикаторите на задолженост и индикаторите на профитабилност.

Во продолжение на оваа глава се анализираат начините кои се користат за управување со сите видови на ризици кои одделно се објаснети во првото поглавје. Преку практични примери се објаснува значењето на вишокот на резерви за справување со ризикот од ликвидност, како и принципите за управување со ликвидноста кои ги предлага Базелскиот комитет за банкарска супервизија.

Управувањето со кредитниот ризик е разгледано на ниво на финансиските институции, бидејќи овие институции се најзасегнати од овој вид на ризик. Исто така, опфатени се компонентите и чекорите во процесот на управување со кредитниот ризик, како и опциите кои банките ги имаат на располагање за да се заштитат од ваквиот ризик: кредитната анализа, диверзификацијата на кредитното портфолио, како и кредитните деривати. Покрај тоа, се разгледува и начинот на кој се управува со потребното ниво на капитал и Базелски стандарди за адекватност на капиталот.

Во оваа глава преку практични примери се прикажани начините кои се користат за намалување на каматниот ризик: промените во плановите за плаќање, менаџирањето со средствата и обврските, каматните свопови, терминските договори за каматната стапка и каматните опции.

Исто така, во овој дел има и многу практични примери, илустрации и вежби кои се однесуваат на менаџирањето со девизниот ризик, како: *заштита од девизен ризик со помош на термински договори*, валутни фјучерси, опции; потоа намалување на девизниот ризик со помош на: *девизниот колар, префрлување и поделба на ризикот, како и можностите за нефинансиско менаџирање со овој вид на ризик.*

Во продолжение се разгледуваат техниките кои им стојат на располагање на компаниите за управување со ризик од промена на цените на суровините и на акциите, пред сè диверзификацијата и финансиските деривати.

На крајот од овој дел се прикажани техники за управување со оперативниот ризик, како еден вид на нефинансиски ризик.

Во третото поглавје се врши мерење на одделните видови на ризици. Притоа се објаснети квалитативните и квантитативните алатки со помош на кои може да се изврши мерењето на ризиците. Преку бројни практични примери прикажани се математички и статистички модели, кои се корисни алатки во процесот на одлучување, но и се неопходни за мерење на средствата, долговите и капиталот на компаниите. Обидите за мерење на ризикот вклучуваат проценка на веројатноста на појава на неповолен настан и нејзиното потенцијално влијание врз компанијата. Проценките на нестабилност обично се пресметуваат со употреба на: ранг, варијанса или стандардно отстапување (стандардна девијација) околу средната вредност, како и преку очекуваната вредност.

Во рамките на ова поглавје се објаснува значењето на поврзаноста на варијаблите и како тоа влијае на ризичната изложеност на компанијата преку коваријансата како мерка на линеарна поврзаност меѓу варијаблите, како и коефициентите на корелација, кои ја изразуваат јачината и насока на врската меѓу две поврзани варијабли и зошто е битно да се чуваат средства кои се обратно т.е. негативно корелирани.

Преку презентираниот начин на обработка на одделните глави од учебникот сметаме дека е постигната главната цел на авторот – да им помогне на студентите, а и на оние кои се вработени во различни финансиски и нефинансиски компании да можат полесно да направат проценка и да идентификуваат на кои се ризици е изложена нивната компанија, но и кои се техники и можности им стојат на располагање за да управуваат со истите, со цел да го намалат нивното негативно влијание врз идниот приход или заработка на компанијата.

Согласно со горенаведените констатации, а врз основа на детално анализирање на содржината на ракописот, го даваме следниов

ЗАКЛУЧОК

Учебникот „Управување со финансиски ризици“ од авторката проф. д-р Весна Георгиева-Свртинов претставува сеопфатна целина на материјата поврзана со начините и техниките за управување со ризиците со кои компаниите се соочуваат. Авторот презентира успешна комбинација на теоретскиот и на практичниот аспект на проблематиката, со цел предметната материја да се доближи до студентите и да им се помогне да научат како оваа комплексна проблематика да ја применат во практичната работа. Се надеваме дека студентите ќе стекнат соодветни знаења, кои понатаму ќе можат да ги применат, како во изучувањето на останатите предметни дисциплини, така и во нивната понатамошна професионална работа.

Оваа дисциплина ќе им помогне на студентите кои во иднина би се вработиле во комерцијалните банки и во други финансиски институции, како и во нефинансиски компании. Исто така, учебникот е од корист и за пошироката стручна јавност за подобро да ги разберат ризиците со кои секојдневно се соочуваат. Од оваа причина, препорачуваме истиот да биде објавен.

Врз основа на изнесеното, имаме особена чест на Наставно-научниот совет на Економски факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип да му предложиме учебникот со наслов „Управување со финансиски ризици“ од проф. д-р Весна Георгиева-Свртинов да го одобри за издавање.

РЕЦЕНЗЕНТИ

**Д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, редовен професор, с.р.
Д-р Стеван Габер, вонреден професор, с.р.**